

FOLK OG LAND

Nr. 10 - 1953 - 2. årgang

Abonnementspris: Kr. 16,— pr. år, kr. 8,— pr. halvår, kr. 4,— pr. kvartal.
Annonsepris: 32 øre pr. mm. Utkommer i Oslo hver lørdag.

Lørdag 14. mars 1953

Herr Kristian Skard
Råsonvn. 79
Ullevål-Hageby.

Domprosten som kjempet mot Quisling

Et fortryllende geistlig bilde fra okkupasjonstiden

For lørdag den 15. september 1945 gikk verdenshistoriens vingesus gjennom Flekkefjordspostens spalter. Hør her:

«Hvor gjerne hadde man ikke stått i porten til Vår Frelses Kirke i Oslo den dag. Midt på blanke formiddagen rullet det opp en bil med 5 tønner dansk herregårdssmør — nettopp nappet fra tyskerne. . . . . Nei, det er ikke riktig at jeg selv stjal smøret, — sier den statelige, hvithårede domprost *Hygen* fra Oslo korrigerende til medarbeideren i en dansk avis. Det var mine medhjelpere. Men jeg stod da i porten da bilen kom og tok imot».

«Og så rullet vi de 5 tønner oppover Vår Frelses kirkegulv og ned i kjelleren... Og der stod jeg og diakonissen og veide opp smør i halvkilovis til de trengende, skyter fru *Hygen* inn. . . . .

«Og min egen sønn ble tatt for innbrudd hos tyskerne — fint, ikke sant? Domprosten ser seg tilfreds omkring. Han er en mann på nesten 70, ett av den norske kirkes navn. — Det var ham som skulle rykke opp som biskop Berggravs etterfølger, da denne sammen med de øvrige biskoper i januar 1942 nedla sitt embete. — Men alle domprostene nedla også. . . . . Det vil si jeg fungerte da illegalt videre, inntil jeg offisielt ble avsatt og forvist fra Oslo, Akershus og Buskerud fylker av Statspolitiet. Så bodde jeg da på en gård mellom Oslo og Drammen i 2 år og 7 måneder. I begynnelsen hadde jeg vært med i den midlertidige kirkeledelse, men det gikk ikke. Og da ville en straks ha visst hvor de hemmelige møter ble holdt».

«Gang på gang hadde tyskerne og NS fatt i domprost *Hygen*, og han tenker tilbake på det med gutteaktig tindrende øyne. Det var morro

det, sier han — å for festlige stunder vi hadde!»

«Domprost *Hygen* fikk sin høytidelige avsettelse og forvisning», og det ble ham forbudt å bære prestedrakt og prestatitel. . . . Etter han var blitt grepet i Oslo etter forvisningen og kjørt ut av byen — skulle han daglig melde seg hos lensmannen. Det gjorde han aldri (!). Domprosten hadde det for travelt. På sitt illegale kontor hadde han en leder av transporten til Sve-

(Forts s. side)

India har fått sin 5-årsplan

Den indiske unions parlament har vedtatt en 5-årsplan som det har vært arbeidet med i to år. Planen angår så å si hvert eneste menneske i det folkerike India. — Totalt kreves det en investering på 21,5 milliarder kroner, hvorav 17,5 pct. skal gå til jordbruket, 8,1 til vanningsanlegg, 12,9 til kraftutbygging, vannregulering o. l., 6,1 til kraftverker, 24 til kommunikasjonene, 8,4 til industriell utvikling, 16,4 til sosiale formål, 4,1 til hjelp for flyktninger fra Pakistan og 2,5 pct. til diverse andre formål.

Nehru har gjort meget for å overtale alle de politiske partier til å samarbeide med regjeringen for gjennomførelse av planen, men ingen av opposisjonspartiene har gitt den

Island under amerikansk besettelse

“Korrekt - men ikke mer“

Pressen er taus om den amerikanske besettelse av Island, skriver det danske blad «Revision», og leserne skal

helhjertet støtte av frykt for at den skal styrke kongresspartiets stilling i folket. Den store almenhet er imidlertid sterkt interessert, men samtidig råder det atskillig forvirring, da man ikke er klar over hva det egentlig vil bli krevet av hver enkelt av innsats. — Men, sier kjennere av indisk politikk, denslags forvirring er nesten det samme som hvermann føler når han skal flytte inn i et nytt hus.

vel tro at Island er lykkelig over at Amerika har tatt landet «under beskyttelse». Det er imidlertid meget langt fra tilfelle, og spenningen mellom besettelsesmaktens soldater og landets innbyggere blir stadig større. Den økede spenning er kommet til bemerkelsesverdig uttrykk i en palassrevolusjon innenfor det sosialdemokratiske parti. Dets ledere avfandt seg med vilkårene som de er, men den «bevanistiske» fløy innen partiet var vokset så sterkt, at den ved siste kongress avsatte den hittidige leder og valgte en «bevanitt» som ønsker landet befridd for besettelsens trykk. Dette har skapt en helt

ny politisk situasjon på Island. De amerikanske soldater er naturligvis i sin avsondrethet fra kvinner sterkt ute etter de islandske kvinner — men de «feltmadrasser» — for å bruke 5.-maifolkenes egen betegnelse, som innlater seg med soldatene, er ringeaktet av sine landsmenn, som ikke ønsker å se til den side hvor «pikene» er. Mest betegnende for hele forholdet mellom islenderne og besettelsesmakten er visst følgende trekk:

En islandsk tjenestemann, som har med amerikanerne å gjøre, — spurte på et regjeringskontor, hvorledes han skulle forholde seg overfor besettelsesmakten og fikk til svar: «Korrekt, men ikke mere».

Det gode forhold og samarbeide, som under den tyske besettelsen av Danmark hersket mellom besettelsesmakten og den danske regjering, riksdag og myndigheter — kjennes ikke på Island, skriver «Revision» videre. I stedet for å si «Korrekt, men ikke mere», påla den danske regjering innenriksminister amtmennene å være ute om selskkelig omgang med besettelsesmaktens offiserer og myndigheter, likesom besettelsesmaktens høyeste offiserer og sivile embetsmenn ble overhengt med landets fineste ordener.

Dr. T. K. Derrys bok

Fiksjonen som svandt!

En bitter pille fra “våre allierte i vest

De mange tidligere dokumentasjoner om de alliertes interesse av at Norge brøt med sin nøytralitet og om de tiltak som fra alliert side ble iverksatt med det formål for øye, fikk sin offisielle britiske bekreftelse ved utgivelsen av «The Campaign in Norway, published by Her Majesty's Stationary Office», London 1952, ved T. K. DERRY, redigert ved professor J. R. M. BUTLER — Cambridge.

Det var allerede etter forrige verdenskrig et sympatisk engelsk trekk, at man etter krigens slutt lot krigspropaganda være propaganda og la fram hendingene som de virkelige var, dvs. den del som overhodet ble offentliggjort. Vi går derfor ut fra at Derrys fremstilling er korrekt hva angår den engelske dokumentasjon. Derimot svekker det hans verk at han som norsk kilde oppgir innstillingene fra Undersøkelseskommissjonen av 1945.

Derry innleder med at Norge var av spesiell interesse for begge krigførende utover det press som hver side naturlig øvet på alle tilgjengelige nøytrale. For å oppmuntre norsk samarbeide med den

engelske blokade, erklærte derfor England 14 dager etter krigens utbrudd, at et tysk angrep på Norge ville bli møtt med samme motstand som et angrep på England selv. Den engelske flåtes arbeide med å hindre at tyske skip slapp ut mellom Norge og Shetland ville lettes, dersom Norge «ga en sympatisk fortolkning av sine rettigheter som nøytral under internasjonal lov». Videre hadde man et press på Norge gjennom avslutning av handelsavtaler, hvorved man søkte å sikre seg selv mest mulig og fienden minst mulig av Norges resurser. Et resultat av press var avtalen av 11. november 1939 som sikret England «de største og mest moderne norske handelsskip». Forholdet England—Norge ble komplisert ved at tyske skip kunne bruke den norske led. Videre ved at malmtransporten over Narvik styrket

det tyske krigspotential. Derry mener at man overdrev betydningen av malmtrafikken, men den tyske industrimagnat *Fritz Thyssen* hadde fra Schweiz informert den franske regjering om en rapport som han hadde utarbeidet for de tyske myndigheter, og som gikk ut på at malmen fra Narvik var av avgjørende betydning.

Innen en måned etter krigens utbrudd hadde allerede *Churchill* som første marine-lord presset Regjeringen for tillatelse til å minelegge den norske led. I november 1939 vedtok Regjeringen et langtidsprogram om rekonstruering av den nordre barriere av anti-ubåtminer over Nordsjøen, som eventuelt ville nødvendiggjøre minelegging i leden, likesom i 1918. I desember presset atter *Churchill* for øyeblikkelig minelegging av leden eller patruljering der av the Royal Navy.

Så kom vinterkrigen i Finland og de allierte håpet å kunne få norsk-svensk samtykke til å føre hjelp til finnene over Narvik, hvorved (Forts. siste side)

FOLK og LAND

Ansv. utgiver og redaktør
Finn Brun Knudsen.

Telefon 55 76 56. Postboks 1407
Treffes hver onsdag kl. 9—19.

Forretningsavd.: Kierschowsgt. 5
— Oslo — Postgiro 164 50
Telefon 37 76 96

Sambandstrykkeriet A-S — Oslo

Silkefront?

Vi akter ikke å gi oss ut i en debatt med de forskjellige aviser når de i anledning Ramrøds interpellasjon har gått til angrep på det forsøk som er i gang med å få svenske folkerettslære til å vurdere «landssvikoppgjøret».

De fleste av de ledere som er skrevet er affektbetonet og der brukes uttrykk og skjeldsord som ikke hører hjemme i en så alvorlig debatt som denne. Vi kan ikke se det som annet enn at argumentene er så dårlige at de må stives opp med kraftuttrykk for derved å virke overbevisende.

Som sagt, noen debatt akter vi ikke å gi oss ut på. Men for vår egen del kan det være nyttig å ha visse fakta på det rene.

Juridisk sett har det for oss liten interesse under hvilke forutsetninger tyskerne gikk til okkupasjon av Norge.

I det øyeblikk de militært var herrer i landet var de okkupasjonsmakt ifølge folkerettens definisjoner. Det er helt klare bestemmelser for de rettigheter og plikter en slik okkupasjonsmakt har. Folkeretten sier intet om grunnen eller forhistorien til okkupasjonen.

Nürnberg-domstolen fastslo at okkupasjonen av Norge var uprovosert og uberettiget — altså en «krigsforbrytelse».

Dr. philos. T. K. Derry, som representerer det offisielle England, kommer i sin bok «The Campaign in Norway» med opplysninger som godtgjør at tyskernes okkupasjon av Norge var provosert og dermed berettiget hvis Tyskland ikke like godt med en gang skulle gi opp hele krigen.

De opplysninger dr. Derry kommer med bekrefter hvad vi alltid har hevdet, nemlig at England var den krigførende som krenket Norges nøytralitet og tvang Tyskland til å besette Norge.

Det er innlysende at dette har overordentlig stor betydning for vurderingen av vårt forhold til tyskerne under okkupasjonen.

Klisjéen om det lumske overfall kan ikke brukes lenger. I stedet får vi et kompleks av militære- og politiske grunner for okkupasjonen. Norges nøytralitetspolitikk kommer i et meget tvilsomt lys og må påta seg en vesentlig del av skylden for at det gikk som det gikk.

Dette har hele tiden vært vår vurdering. Derfor fant vi det heller ikke moralsk forkastelig å velge forhandlings- og samarbeidslinjen for å komme gjennom okkupasjonen på den beste og letteste måten.

For at vi skulle kunne dømmes etter norsk lov måtte tre betingelser være til stede:

1. At der hersket krigstilstand mellom Norge og Tyskland.
2. At denne var så utvetydig at alle og enhver måtte vite det.
3. At den som skulle dømmes var helt klar over at han støttet fienden.

Ikke én dom er avsagt uten at disse tre punkter tydelig er angitt i domspremissene. Vi kjenner alle formularet: tiltalte har utvilsomt den hele til visst at Norge var i krig og har forstått at han ydet fienden bistand osv. Disse premisser ble fastslått på tross av hvad den tiltalte hevdet som sitt syn.

Det er en kjennsgjerning at «rettsoppgjøret» er gjennomført uten at det blev gjort alvorlige forsøk på å klargjøre det

Frykter de sandheten?

Der var faldt slik velsignet ro over «rettsoppgjøret». — Lyngs forslag fra stortingsdebatten i januar 1952, om nedsettelse av et utvalg for å bearbeide materialet og erfaringene fra oppgjøret, var begravet og glemt i Justisdepartementet. Samme kirkegård for så mange forhåpninger hadde også slukt Forbundets henvendelse til landets kårede av 19. juni 1952. Der var faldt slik velsignet ro over «rettsoppgjøret».

Men så inntreffer det formastelige, at pariakasten ikke vil legge sig til å sove på dommer, som de mener er avsagt med brudd på en rekke av Grundlovens garantier for rettsikkerheten. De vil høre nøytrale og upartiske rettslærdes mening. I dette får de støtte av en rekke stortingsmenn og andre fremtredende menn fra hele landet.

De interesserte har gått frem med full åpenhet. Ingen hadde ventet at saken ikke skulle bli offentlig kjent. Ingen hadde ventet at oppgjørets yppersteprester skulle hilse nyheten med glade halleluja-rop. Men heller ingen hadde ventet at reaksjonen skulle bli så avslørende som den blev.

Branden i rosernes leir begynte med en notis i «Morgenbladet», som forsikret at det store flertall i Stortinget mener at man ikke kan gå til utlandet med en sak som er avgjort av Høyesterett og Stortinget. Hvis bladet har rett heri, har majoriteten i Tinget endret mening siden den godtok «Europakonvensjonen» om menneskerettighetene av 4. nov. 1950. Etter denne kan nemlig private personer klage til en utenlandsk kommisjon over urett, som deres egne myndigheter har tilføiet dem. Selv om konvensjonen ennå ikke er blitt virksom, er prinsippet der, godkjent av Stortinget.

Den nasjonalistiske selvgodhet og egen-fullkommenhet stemmer ikke med at Norge stadig går i spissen med kritikk av regjeringer vi ikke liker, fordi vi mener de krenker menneskerettighetene. Har vi selv så dårlige papirer, at vi ikke kan tåle utlandets dom? Skal det hete: «Ikke Du, bare jeg!» Er maktøverne virkelig i den grad pisket av frykt for sandheten?

I Stortinget er der blitt talt om vår prestisje. Der slapp det ut!

«Rettsoppgjøret» — det strenge, men rettfærdige — har vært folkets veldige avgudsbilde. Hundretusen landsmenns lykke og fremtid er ofret til Utysket. Modige menn har efter hvert gitt det noen sprekker, og mye styggedom er veltet ut. Men dansen om Kolossen på lurføtter har ennå mange troende. Hvor lenge? Av dens presteskap er troen på Avguden og legenderne omkring den ophøiet til prestisje, som veier mer enn landsmenns ulykke, mer enn rett og sandhet. Men medisinnmennene kan ikke hindre folket i å se, at lurføtterne svikter. Vil Kolossen engang styrte sammen over sine adeptes?

B.

første spørsmål. Høyesterett avgjorde med knepent flertall at Norge var i krig, og avgjorde det uten å drøfte vesentlige fakta, på tross av at det forelå nok av data og dokumenter.

Det annet og tredje spørsmål blev overlatt helt til rettens skjønn, og når man ser på den ensartethet formuleringen har fått i alle dommer forstår man tydelig at rettens skjønn er ledet av direktiver fra myndigheter som stod over domstolene på tross av disses uavhengighet.

Så lenge det ikke er ryddet grundig og objektivt opp i disse spørsmål og så lenge som de subjektive hensyn ikke gis den vekt som er forutsatt i loven, så lenge vil også roen om «rettsoppgjøret» være en ønskedrøm.

Vi mener fremdeles at den virkelige grunn for forfølgelsen mot oss var ønsket om å avlede folkets oppmerksomhet fra de virkelige syndere — de som bragte Norge opp i den fortvilede situasjon.

«Der, der er forræderne!» ble det skreket så høyt og lenge at folket glemte alt annet.

Blir de virkelige syndere gravet frem kan resultatet kanskje bli at vårt forhold blir bedømt på en rolig og lidenskapsløs måte.

«Verdens Gang» skriver i sin leder 7. mars, i forbindelse med henvendelsen til svenske folkerettslære bl. a.:

En slik aksjon ville gi inntrykk av at Norge nærmest er en slags røverstat, hvor tilliten til rettsikkerheten er rystet i sine grunnvoller og hvor oppgjøret har funnet sted i former som ikke er et sivilisert samfunn verdig. — Som enhver med sin dømmekraft i behold vil være klar over, er forholdet et helt annet. Det er våre lovlige myndigheter som har forberedt og gjennomført oppgjøret, de juridiske prinsippspørsmål har vært avgjort av Høyesterett, oppgjøret har foregått i full åpenhet og har gang på gang vært drøftet i pressen og i Stortinget, der linjene har fått tilslutning fra det overveldende flertall ved votering etter votering både før og etter siste valg osv.

Vi kan i det hele tatt vanskelig forestille oss at saken kunne ha fått en mer betryggende behandling, og vi kan heller ikke tenke oss at noen meningsberettiget vil hevde at ikke denne behandling fullt ut er i samsvar med våre tradisjoner som en demokratisk rettsstat. At det ved enkelte detaljer kan klebe feil, her som ved alt annet menneskeverk, er alle klar over, men disse feil er ikke tilnærmedesvis så mange eller så graverende at de på noen måte berettiger til en aksjon man bare kan oppfatte som et mistillitsvotum til landets rettspleie og til dets konstitusjonelle myndigheter.

Til dette er å si — for å bruke «Verdens Gang»'s eget uttrykk, at Norge nærmest er en røverstat hvor tilliten til rettsikkerheten er rystet i sine grunnvoller — og dette innrømmes åpent av en rekke jurister og journalister, selv om vi foretrekker å bruke mere tempererte uttrykk enn «Verdens Gang». —

Det var, kan hende, landets lovlige myndigheter som satte oppgjøret igang, men det foregikk ved særdomstoler opprettet ved særlover med tilbakevirkende kraft (myten om amnestiloven bør man ikke komme med lenger). Rettsikkerheten var så ilde at dommerne opptrådte som aktor, de hånte de tiltalte og avbrøt enhver argumentasjon som gikk den autoriserte mening mot. Dommene turde ikke følge sitt rettskjønn p.g.a. opinionen eller kunne ikke fordi de var part i saken.

Det er ikke sikker rettstilstand i landet når særdomstolene kunne avvikle 3-6 tiltalte på noen få timer med domsresultater på tre, fire, fem og flere år.

Der er begått feil, innrømmes det storslagent. Men vi

Stortingsmann Moseid's innlegg

i Stortinget den 9. mars 1953

— — — Vår generasjons største autoritet på strafferettens område, professor Jon Skeie, utga sommeren 1945 brosjyren «Landssvik» som han avsluttet med følgende gode råd til statsmaktene og våre domstoler:

«Det er ikke min mening at vi skal la nåde gå for rett i oppgjøret etter den største ulykke i vårt folks historie. — Men vi skal bygge på sikker rettsgrunn, ikke på ansvarsbestemmelser som er ugyldige eller i beste fall meget omtvistelige».

Jeg har hele tiden erklært meg enig med professor Skeie i dette syn. Dessverre, professor Skeies råd ble ikke fulgt. Men jeg er ihvertfall overbevist om at vårt folk i dag ville ha vært lykkeligere og mer tilfreds hvis statsmaktene og domstolene hadde fulgt professor Skeies råd.

Det er dessverre mange i denne tid, både i Stortinget og utenfor som sier at de kan være enig i, — og finner det meget beklagelig — at rettsoppjøret er skjemet av så stor vilkårlighet og så stor urettferdighet. Men, sier de, vi må en gang se å bli ferdig med dette rettsoppjøret som nå har pågått i åtte år og skapt så sørgelig megen uhygge for oss alle.

Dette resonnement bygger på en livsfarlig villfarelse som ned gjennom tidene har ført mange folk inn i store ulykker og lidelser. Og jeg er overbevist om at hvis vi ikke gjør noe for å rette på de feil som er begått, hvis vi nekter å rette på begått urett, så vil det også kunne hende vårt folk. Vi vet at Tyskland nektet. — Hitler sa at i Tyskland er der ingen martyrer, de som ikke er enige med oss, de er forbrytere og skal dømmes som forbrytere. Vi vet at Tyskland gikk under på den moralen. — Tsjekkoslovakia nektet å rette på urett overfor de folkegrupper som var i mindretall der. Tsjekkoslovakia tapte sin frihet på grunn av indre strid. I dag ligger det hjelpeløst under Sovjets hel.

Både Bibelen, jødefolkets historie, verdenshistorien og vårt eget folks historie viser klart den enkle sannhet at et folk aldri kan bli ferdig med en begått urett før de erkjenner den og så langt det er mulig

tenker ikke på noen enkelte. Vi tenker på de tusener og atter tusener som er dømt for å være det usleste som finnes, dømt for landsforræderi, på tross av at vi med oss selv vet at vi ikke har forrådt landet, aldri har hatt forræderi i tankene. Tvertimot har vi gjort det vi er dømt for ut fra dyp kjærlighet til landet vårt og folket vårt, og med idealisme som drivkraft.

Så lenge vi føler slik er det malplisert å snakke om kverulanter og retthaveri.

lig søker å gjøre uretten god igjen. Vi vet det fra vår egen erfaringskrets og fra vårt folks liv. Det er nok å nevne navn som Marcus Thrane, — Hans Nielsen Hauge, Hetle, og jeg vil spesielt nevne Dreyfus-saken. Jeg er så gammel at jeg har opplevd Dreyfus-saken fra dens begynnelse i 1894 til den tolv år etter ble avsluttet med full frifinnelse for Dreyfus. Dreyfus-saken gjorde et uutslettelig inntrykk på mitt sinn og overbeviste meg for alle tider om at kompromissløs kamp for sannhet og rett er den nødvendige og største innsats noen kan gjøre for folk og for fedreland — for frihet og folkelykke. To ganger forsøkte det franske deputerkammer å få saken begravet. Første gang i 1898 da en deputeret holdt en glimrende tale i deputerkammeret hvor han søkte å påvise at Dreyfus var skyldig. Talen ble betegnet som en «befriende handling» og kammeret besluttet med 572 mot 2 stemmer at talen skulle slås opp i alle landets kommuner.

Det er antakelig en lignende aksjon som skal gjennomføres her i Stortinget.

Den annen gang var i 1900. Da besluttet deputerkammeret å henstille til regjeringen å forhindre enhver forsøk på gjenopptagelse av den agitasjon «som ikke lenger hadde noen berettigelse». Kanskje

I tilslutning til sin tale ber herr Moseid om å få stille et spørsmål til presidenten:

Jeg har fått meddelt at der den 19. juni 1952 fra Forbundet for Sosial Oppreisning er skjedd en henvendelse til Norges Storting, og jeg har fått meddelt at presidentskapet den 28. juni 1952 har svart følgende:

«Idet en viser til Forbundets skriv av 19. ds. med forespørsel om Stortinget er villig til å oppnevne et granskningsutvalg av utenlandske — nøytrale stats- og folkerettskyndige til påny å gjennomgå rettsoppjøret, meddeles at presidentskapet i møte i dag har besluttet å oversende Deres skriv til Justisdepartementet til uttalelse. Presidentskapet finner ikke å kunne avgi noe svar før departementets uttalelse foreligger».

Er det så at dette er et falsum, som interpellanten var inne på, eller hvorfor er det ennå ikke svart på det spørsmål som ble stillet? Det er ri-

det er en ennå greiere linje å slå inn på. Jeg har sett at flere Oslo-aviser allerede har gått inn for den linjen, og de vil vel fortsette. Tross alle anstrengelser lyktes det ikke å stanse Dreyfus før saken var kjempet frem til seier i 1906. Da ble Dreyfus som bekjent frifunnet og vist alle mulige æresbevisninger. Selvsagt skyldtes dette først og fremst de menn som gikk bestemt inn for å kjempe for rett og sannhet med Zola i spissen, men det var av avgjørende betydning at hele verdensopinionen etter hvert enstemmig og med full kraft gikk inn i kampen til fordel for Dreyfus og alle de som kjempet for hans sak.

Jeg har fått hundrevis av henvendelser fra gode nordmenn som var motstandere av NS under okkupasjonen, om å kjempe for sannhet og rett og — så i dette rettsoppgjør. Og jeg gjør det med glede, i håp om og tillit til at vårt folks rettsbevissthet er så sunn og sterk, at den vil føre oss ut av den rettslige blindgate vi nå befinner oss i. Jeg er glad over at de mennesker som vet med seg selv at de ikke har gjort seg skyldig i landsforræderi, tar arbeidet opp, på samme måte som Dreyfus og hans venner, for å prøve å bevise det og for å frigjøre seg for denne fryktelige beskyldningen. Og jeg vil for min del av all makt støtte denne kamp. Jeg skulle bare ønske at jeg hadde større evner og større krefter til å kunne gjøre et virkelig dyktig og innsiktsfullt arbeid.

Selvsagt støtter jeg også den henvendelse som er gjort til Institut för Offentlig och Internationell Rätt i Stockholm. En objektiv rettsvitenskapelig undersøkelse fra et institutt i et nøytralt land vil ha stor verdi for alle i vårt land, hvor de så enn står. Og det sier seg selv at jeg bestemt avviser ethvert forsøk på å foreskrive meg hvorvidt jeg skal følge min samvittighet eller ikke.

Det er klart at hvis det franske deputerkammer kun-

ne hindret verdensopinionen fra å komme fram til det franske folk, så ville neppe Dreyfus ha blitt frifunnet, og Frankrike ville ikke ha blitt anerkjent som en rettsstat. — Jeg forstår og beundrer den voldsomme lidenskap, den ubendige kraft og det hensynsløse mot som Zola viste hele verden i sin kamp for sannhet og rett i sitt åpne brev «Jeg anklager» til republikkens president. Brevet slutter slik: «Jeg har kun en lidenskap, trangen til lys i den menneskelighets navn som har lidd så meget og har rett til lykke. Min protest er kun et skrik fra dypet av min sjel. Må man så driste seg til å trekke meg for retten og må undersøkelsene foregå i åpen dag! Jeg er rede».

Det var mannen som vi ville hatt bruk for under rettsoppjøret i vårt land. Tenk om vi hadde hatt en slik kraf, eller en Bjørnstjerne Bjørnson som kunne ha talt til det norske folk slik som Zola gjorde. Da ville vi ha vært reddet for meget, derom er jeg overbevist.

Clemenceau uttalt i senatet i 1906 om Zola:

«Se hva denne mann gjorde. Han trosset sin samtid, sitt land, sin regjering! Han ville ha trosset hele verden for rettens og sannhetens skyld!

Hvor vi savner en slik mann i vårt land i dag!

Forbundets henvendelse til Stortinget oppspores

Skal vi minnes?

melig at de mennesker som her har tatt initiativet, må tro at dette er en begravelse.

Presidenten, svarte bekræftende på at brevet var motatt og at svaret var gitt som referert av Moseid. Skrivet var oversendt til Justisdepartementet, men presidentska-

Fordøylespauser for de intellektuelle

I sin merkverdige bok «Pasienten og lægen» skriver dr. Trygve Braatøy følgende, som de ferreste er oppmerksomme på — og i hvertfall ikke de mange tariffredne:

«I en pre-litterær sivilisasjon med liten eller ingen teknologisk forskning var en gammel mann en vis mann — fordi han hadde sett og hørt så meget mere enn de yngre. Det han hadde sett og hørt for 30 eller 50 år siden — var umiddelbart anvendelig i en lignende situasjon — og lignende situasjoner gjentok seg. I den ustrekning situasjoner gjentar seg i dag — møtes de med en teknikk sytti-åringen ikke har noen direkte føling med og i et po-

pet hadde ikke hørt noe mere til det.

Justisministeren, Kai Knudsen, beklaget, da han senere hadde ordet at han ikke kjente til skrevet, men han skulle foreta undersøkelser og ville da komme tilbake til saken på et senere tidspunkt.

litisk klima som er så forpliktende internasjonalt at vi i psykologisk selvforsvar risikerer å bli steilere enn en ekspansiv empirebygger. — I en slik verden må det være lov til å inkludere i arbeidstiden fordøylespauser på det intellektuelle, sosiale og moralske område. Ikke for å trekke seg tilbake fra verden — selv om det også burde være en menneskerett, men for å ordne sitt forhold til verden. Hvis ikke vil en før eller siden kaste den fra seg, som en overbelastet mave kaster opp hvis den skal ta imot lutefisk og krem i samme sleiv og uten måte. — Skal en samtidig være begeistret med én, lide med en annen, og vært indignert med den tredje, blir resultatet at en ikke føler for noen, for en hel følelse krever minst et helt åndedrag».

Stavanger Aftenblad 31. januar 1928.

Blir Einar Gerhardsen og Arnfin Vik benådet?

Det norske arbeiderpartis centralstyre har sendt regjeringen et andragende om benådning for Einar Gerhardsen og Arnfin Vik, som i høst ble dømt til 120 dagers fengsel. De hadde som det vil erindres i februar ifjor skrevet en artikkel i bladet Den røde ungdom, hvori de arbeidsløse ble oppfordret til å gå inn i matbutikkene og stjele. Strafen er delvis avsonet på vann og brød, og det gjenstår nu 38 dager for Gerhardsen og 34 dager for Vik. På foranledning av den nye justisminister er begge igår løslatt. Spørsmålet om eftergivelse av den gjenstående straff vil bli behandlet i første statsråd.

HEJA BROFOSS!

Mennesket er det eneste dyr, som kan flåes mer enn én gang.

Dagbladet 29. jan. 1953

Johan Vogt:

Advokatur eller historie?

(Forsatt fra nummer 9.)

For litt over to år siden utga han de hemmelige forhandlinger i Stortinget og Utenrikskomiteen høsten 1939 og våren 1940. Disse dokumenter viste at de norske statsmyndigheter dengang var overbevist om at den franske og den britiske regjering ønsket å drive Norge ut av nøytraliteten og inn i krigen.

Scharffenbergs publikasjon av disse aktstykker vakte dengang en viss forargelse. Han fikk bl. a. en irettesettelse fra Stortingets presidentskap, fordi han som privatperson hadde tillatt seg å offentliggjøre hemmelige papirer.

Det er en viss likhet mellom Scharffenbergs virksomhet i de senere år og Thomas Masaryks i 1880-årene. Også Scharffenberg er i sin strid mot den nasjonale legendedannelse blitt en nokså ensom mann.

Den som skriver disse linjer mener at Scharffenberg har gjort seg fortjent til heder og ikke til dadel for denne sin innsats. I en tid, da nokså mange tar taktiske hensyn og er engstelige for å gå imot hva som betraktes som den alminnelige folkemening, har han vært en talsmann for hva han mener er sannheten, uten sidehensyn, også uten hensyn til om konklusjonene måtte være at vi har gjort våre fiender en viss urett.

En slik uredd innstilling er selvsagt ikke nok.

Vi må her reise et videre spørsmål: Er det overhodet noen som trer inn for sannhet, bare for sannhetens egen skyld?

Den romerske historiker Tacitus satte som rettesnor for sin virksomhet:

Sine ira et sine studia.

Uten vrede og uten interesse.

Han gjorde seg vel her skyldig i et selvbedrag. Uten iver, uten å være besatt av en dyp interesse for sitt forskningsområde, vil ingen være i stand til å føre et arbeid fram.

Johan Scharffenberg, og de blandt oss som måtte mene at han i hovedsaken har rett i sine synspunkter, har vel også et bestemt motiv, som ligger til grunn for vår opptatthet med forhistorien for den 9de april 1940. Diskusjonene om denne forhistorie er for oss alle filtret sammen med vår stillingtagen til dagens løpende strids-spørsmål: *Er det mulig å føre en norsk eller nordisk nøytralitetspolitikk, uavhengig av alle stormaktsblokker.*

Vi gjør kanskje alle best i å erkjenne disse subjektive favntak, som kan binde oss i vår tenkning.

Det er først og fremst ut fra en slik beskjedenhet vi må møte det kildemateriale som nå foreligger og så prøve å se hva det sier.

Dagbladet 30. jan. 1953

Våren 1940

Det var i Norge i årene før 1939 forholdsvist få som var opptatt med spørsmålene om de konsekvenser en europeisk krig kunne få for de nordiske land.

For min egen del må jeg uten videre bekjenne at jeg nærmest ved et tilfelle ble penset inn i diskusjonene om disse spørsmål. Noen av mine danske venner oppfordret meg sommeren 1936 å undersøke det skjulte tyske press overfor Danmark og satte meg også på visse spor. Under forfølgelse av disse førte nye og rene tilfældigheter til at jeg fikk et innblikk i de bekymringer som den danske statsledelse den gang hadde, men som de søkte å hemmeligholde overfor den danske offentlighet. I de nærmest følgende år brukte jeg en vesentlig del av min tid til studiet av spørsmålet: Kan de nordiske stater forbli nøytrale under en ny krig.

Jeg skulle anta at alle som den gang deltok i disse diskusjoner gjorde seg skyldige i en rekke feilvurderinger.

De hovedsynspunkter som jeg den gang nådde fram til kan sammenfattes med få ord:

Den nøytralitetspolitikk som de nordiske stater førte under den første verdenskrig betydde en *de facto* støtte for Tysklands økonomiske krigsevne. Under en ny krig ville England der-

for med en gang sette i verk en overmåte effektiv blokade, og ikke som under den første verdenskrig vente hele tre år med slike tiltak.

Den tyske politikk hadde samtidig fått en ny karakter. Den tok nå sikte på det ubetingede herredømme over hele det europeiske kontinent.

Det ville under disse forhold være langt vanskeligere for de nordiske stater å bevare sin nøytralitet, enn under den første verdenskrig.

Man måtte for det første regne med at Tyskland i alle tilfelle ville besette Danmark.

En norsk nøytralitet kunne ennvidere bare gjennomføres på grunnlag av en helt ny nøytralitetsstrategi.

Norges nøytralitet måtte for det første ikke bety en *de facto* støtte av den ene part.

Den norske forsvar måtte ennvidere være såpass sterkt, at det kunne motstå inngrep eller represalier fra den part som måtte føle seg tilsidesatt.

Det er nå lett for enhver å se både feiltagelsene og hullene i dette resonnement.

Det viste seg således at den tyske besettelse av Danmark ikke kom som noe mål i seg selv, men bare som et hjelpemiddel ved okkupasjonen av Norge.

De fleste av oss hadde ennvidere antatt at tyskerne ikke ville sette i

gang noe feltog mot Norge, fordi den britiske flåte hadde herredømmet på havene. Vi regnet ikke med at det tyske flyvåpen var sterkt nok til å holde de britiske skip borte fra havet mellom Danmark og Norge.

Vi fikk den 9. april og i de nærmest følgende dager en ganske spesiell belæring om at vi her hadde bygd på uholdbare hypoteser.

Vi gjorde oss imidlertid skyldige også i en annen feilvurdering:

Vi regnet ikke med at den franske og britiske regjering var innstilt på å åpne en ny front i Norge, ikke bare for å stanse malmtransporten fra Narvik, men også for å avlede det tyske press overfor Frankrike.

*

På grunnlag av det materiale som er fremlagt av Reynaud og Churchill og i særdeleshet av T. K. Derry i den offisielle britiske krigshistorie «The Campaign in Norway», er det nå en enkel sak å rekonstruere de viktigste ledd i de fransk-britiske aksjonsplaner overfor Norge.

Allerede i september 1939, kort tid etter krigsutbruddet, hadde Churchill reist kravet om at den britiske regjering skulle stanse malmtransporten fra Narvik ved hjelp av mineutlegninger i den norske kystled. Disse henstillinger ble den gang avvist av Chamberlain, fordi en slik aksjon ville bety en krenkelse av norsk nøytralitet.

Under vinterkrigen mellom Sovjet-Samveldet og Finland ble spørsmålet om en skandinavisk aksjon tatt opp på ny.

Den franske regjering ønsket å åpne nye operasjonsområder i Skandinavia, i første rekke for å få en utmattelsesfront på den tyske armé.

Gamelin tok ennå i januar avstand fra en intervensjon mot Norges og Sveriges vilje, og gikk i stedet inn for en politikk som skulle lokke tyskerne til en aksjon mot nord. Det heter således i et memorandum fra ham av 15. januar 1940:

«Både med hensyn til krigføringen og de materielle vilkår for vår intervensjon bør de allierte holde seg klar til å utnytte en tysk feilmanøver som kan utløse et gunstig politisk klima for oss. Det er til og med betydningsfullt å gå lenger og prøve å skape et slikt gunstig klima gjennom å provosere fram en slik feilmanøver fra fiendens side. Det preset som den britiske regjering nå øver på Norge for å oppnå en reduksjon i malmtransporten til Tyskland kan utnyttes slik at tyskerne beslutter seg til å slå til. Dette vil igjen retferdiggjøre en intervensjon fra vår side.»

Den 5. februar besluttet det øverste krigsråd i London å forberede en aksjon i Skandinavia. Men ville sende et par brigader til Finland, men selve hovedplanen besto i opprettelse av støttepunkter i Norge. Tidspunktet for aksjonen ble den gang satt til midten av mars. T. K. Derry beskriver hovedpunktene i denne plan:

Man skulle lande i Narvik og gå fram langs jernbanen til Kiruna og Gällivare og derfra til Luleå.

En annen styrke med fem britiske

bataljoner skulle besette tre havner i det sørlige Norge. Trondheim skulle være den viktigste allierte base, og Bergen en subsidiær base og slutt-punktet for mineutlegningen.

Planen omfattet også transport av større styrker over Trondheim for en eventuell kamp i Sør-Sveige.

Britene skulle i alt være beredt på å sette inn 100 000 mann, og franskmennene omkring 50 000.

T. K. Derry kommenterer selv denne plan med følgende ord:

«De allierte hadde for deres part, samtidig som de var oppriktige i å fremholde deres ønske om å redde Finland, visselig andre mål i syne, for hvilke de ga mindre publisitet.»

Og han forsetter:

«Franskmennene ønsket å etablere et skandinavisk operasjonsområde nesten som et mål i seg selv.»

Den britiske regjering gikk på dette tidspunkt av folkerettslige grunner inn for å oppnå norsk og svensk samtykke til en slik aksjon. Den franske premierminister, Daladier, ville imidlertid ha operasjonen gjennomført, selv om man møtte avslag fra den norske og svenske regjering. Den 21. februar foreslo Daladier således at man skulle okkupere de norske havnene med en gang gjennom en plutselig operasjon.

Den 2. mars henvendte den franske og den britiske regjering seg til de norske og svenske regjeringer med anmodning om gjennommarsj. Både den norske og svenske regjering svarte at de ville motsette seg enhver transport av fremmede tropper gjennom landet.

Planen om den skandinaviske aksjon ble imidlertid godkjent av det britiske krigskabinett den 12. mars, og tidspunktet fastsatt til den 20. mars, i forventning om at den norske opinion ville akseptere intervensjonen som et *fait accompli*.

Natten etter at det britiske krigskabinett hadde truffet denne beslutning kom imidlertid budskapet om den sovjet-russiske-finske fred. Den første vest-allierte intervensjonsplan ble derved avlyst.

Den finske kapitulasjon førte i Paris til Daladiers fall. Den 21. mars ble Paul Reynard regjeringssjef, på grunnlag av programmet om en mer aktiv krigsinnsats.

Den 28. mars besluttet det øverste krigsråd å gjenoppta planen om en aksjon i Norge. Tidspunktet ble fastsatt til den 5. april.

Denne plan ble imidlertid forbundet med et spesielt britisk forslag, nemlig at man samtidig skulle kaste miner i Rhinen. T. K. Derry skriver om motivet for denne idé: «Vi trodde at dens nyhet og dristighet kunne bortlede Amerikas oppmerksomhet fra den mulige ulovlighet ved vår planlagte aksjon ved den norske kyst.» Den franske regjering var imidlertid betenkt over minekastingen over Rhinen. Man fryktet for at tyskerne som represalier skulle bombe franske byer. Divergensene om dette førte til tre dagers utsetelse av aksjonen i Norge, nemlig fra den 5. til 8. april.

T. K. Derry gir følgende beretning

Mordet på Knut Knutson Fiane

(Forts. fra nr. 6, 7, 8, 9.)

SPØRSMAL TIL LINGEKLUBBEN

Hr. kaptein William Houlder, Lingeklubben (Lingekompaniet), Casparis gt. 7, Oslo den 16. 2. 1953.

Angår: Det overlagte drap på min mann, kst. trafikksejef i Telegrafstyret, o. r. sakfører Knut Knutson Fiane. Oberst J. S. Wilson's sekretær henviser i skr. 15. 10. 52 til Linge-kompaniet....

«Når jeg tillater meg å sende denne forespørsel til Dem herr Kaptein Houlder — så er det fordi jeg ikke kjenner Lingeclubbens (Lingekompaniets) adresse, og fordi jeg ikke kan finne formannens — herr Jan Baalsrud's adresse, ei heller herrerne Eric Endruds el. Øvre's.... Jeg skrev 13. 10. 52 til oberst J. S. Wilson, nåværende «Director of Boy Scouts International Bureau», London, leder av undergrundsarbeidet i det okkuperte Norge — med bønn om han kunne bidra til å bringe lys i mørket. Jeg for-

sikret ham om at det ikke var hat, hevn, eller straff over underordnede gjerningsmenn, ordregivere, anstiftere eller drapets beskyttere som sto i hodet på meg — men *min manns eftermæle*.... Ved tapet av ham er jeg ribbet på alle måter, og betydelig proletarisert.

I oberstens fravær i det fjerne østen, svarte hans sekretær, underskrift uleselig, (B. Lund) den 15. 10. 52 bl. a.: «I assume you have already approached competent authorities in Oslo, including the kompani Linge?» (Jeg antar at De allerede har vendt Dem til kompetente (angjeldende) myndigheter i Oslo, innbefattet kompani Linge).

«Derfor spør jeg Dem uten bitterhet: Har Linge-organisasjonen noen eksakt, konkret viten om hvorfor min mann ble skutt? De aller fleste jeg har spurt har svart, tilogmed Hjemmestyrkenes Råd og oberstl. V. Evang. Om dem som ikke svarer på et slikt spørsmål fra en ulykkelig en-

ke, tillater jeg meg slutninger».....

DET VEL KATEGORISKE SVAR

«L-klubben. Telefon 334765. Postgiro 127-12. Oslo 24. febr. 1953. Pløensgt. 3.

Fru Alvilde Fiane, Maries gt. 12 c, Oslo».

«Fra herr William Houlder er Styret blitt oversendt Deres brev av 16. ds. Styret beklager å måtte meddele at det ikke kjenner noe til saken.

Hilsen for L-klubben
Dick Zeiner-Henriksen.
ZHjr/JR

MELDINGER I ILLEGALE AVISER OM MORDET

«Radionytt» nr. 62. Fredag 22. september 1944. 4. årgang

«Ifølge en Stockholmsmelding ble Knut Knutson Fiane skutt igår morgen i Majorstuvegen i Oslo. Fiane var medlem av NS».....

«NED MED ALLE ANGIVERE!»

«KRIGENS GANG» 29.9.1944.

«Norge: Angiveren Knut Knutson Fiane, Trafikksejef i Telegrafverket, ble skutt torsdag morgen kl. 8,10 i Majorstuvegen».

Et pent innbundet eksemplar av KRIGENS GANG —

1943—1945, som angis å være en fortsettelse av «Nyheter fra London» — er forært Universitetsbiblioteket med følgende håndskrevne påskrift: «Dette eksemplar er overlatt Universitetsbiblioteket og må ikke overlates til andre».

«Reidar» Harald Bakke
Gunnar Eilert».

Under står: Mottatt av «Harald Bakke». Universitetsbiblioteket 31. juli 1947. Overbibliotekaren.

SPØRSMAL TIL TELEFON- MONTØR BJ. WOLDSNES

Jeg har skrevet følgende til herr Woldsnes:

«Da De til en bekjent av meg skal ha uttalt at min mann Knut Knutson Fiane stadig vekk fikk telegraf- og telefonfolk arrestert i okkupasjonstiden og måtte drepes derfor, vil jeg gjerne komme med nedennevnte spørsmål: Kan De bevise riktigheten av dette? Hvem har han fått arrestert og hvorfor? Får jeg ikke svar på dette brev innen rimelig tid, går jeg ut fra at det er løgnrykter.

Brevet er ikke besvart. — Dets datum er uteglemt på min avskrift.

I mai 1950 ringte jeg til telefonmontør W. og spurte om han hadde kjennskap til «lik-

videringen» av Fiane. Han svarte: «Ja, litt». (Stenografert). I Krijom-saken sa Krijom selv at Woldsnes ble arrestert i anledning mordet på Fiane. Herr W. var medlem av den illegale gruppe 830 S, hvilket er offentliggjort i T.T. — og skal angivelig etter hva det ble meddelt (i Telegrafbladet) ha gjennomgått tortur (bank og fotklemmer?) i tysk fengsel.....

AVSLØRENDE
PÅTEGNING I UTRENS-
SINGSSAK av sjef for HS's
sentralledelse og dav. FOR-
SVARSMINISTER J. CHR.
HAUGE TIL RIKSADVOKA-
TEN 8. august 1950.

Herr Hauge skriver:
«Det er på det rene at Knut Knutson Fiane ble likvidert av hjemmestyrkene. Det er uklart om spørsmålet om likvidasjon på forhånd var forelagt Hjemmestyrkenes Sentralledelse, men likvidasjonen var godkjent av ledelsen for «sikringstjenesten». Som årsak til likvidasjonen er opplyst at det ble ansett for godt gjort at Knut Knutson Fiane forsøkte å avdekke den telefonavlyttingstjeneste som Sikringstjenesten drev på Statspolitiet og Gestapo. Den»
(Forts s. side)

om forberedelsene til denne operasjon:

Admiral Sir Edwards Evans ble utnevnt som kommandant for sjøstyrkene som skulle til Narvik, og heiste den 4. sitt flagg på krysseren «Aurora». Dette skip tok sine første tropper ombord om morgenen den 7. april. En annen krysser som lå i Scapa, tok samtidig tropper ombord. En bataljon for Trondheim ble tatt ombord i en annen transport i Clyde, og de fire bataljoner for Stavanger og Bergen var plasert i fire andre kryssere som lå i Firth.

Man besluttet å sende slagkrysseren «Renown», viseadmiral W. J. Whitworths flaggskip, til støtte av mineutlegningene. «Hennes tilstedeværelse skulle skremme nordmennene fra å foreta noen motaksjon.»

Den britiske ordre med hensyn til kamphandlinger lød: Man skulle «avholde seg fra å svare på norsk ild, inntil situasjonen ble utåelig».

Den 7. april om formiddagen fikk imidlertid admiralitetet de første rapporter om en planlagt tysk aksjon mot Narvik. Om ettermiddagen samme dag oppdaget britiske observasjonsfly tyske krigsskip på vei nordover. Den britiske landgangsaksjon ble derpå avlyst. Admiralitetet besluttet at ethvert skip skulle reserveres for selve sjøkrigføringen, og at man ikke i noe tilfelle skulle ta noen risiko for en landgangsekspedisjon før situasjonen til sjøs var avklart.

*

Resten av historien er velkjent.

T. K. Derry kommer imidlertid og-

så med enkelte kommentarer, som er av en viss betydning i forbindelse med vurderingene av forhistorien for 9. april 1940.

For det første:

Hvem var det som tok de første skritt for å trekke Norge inn i krigen?

T. K. Derry skriver derom:

I det hele tatt synes det som om Hitler selv betraktet okkupasjonen av Norge først og fremst som en defensiv forholdsregel»

«Den faktiske avgjørelse om å fullbyrde den var et resultat av «Altmark»-episoden den 16. februar.»

T. K. Derry nevner i forbigående at tyskerne ikke ga Quisling noen informasjon om deres planer. Dette stemmer overens med de opplysninger som nå foreligger her hjemme om Quislings opptreden den 9. april. Det var ikke Hitlers plan at Quisling skulle opprette noen regjering i Norge på det tidspunkt. Hans «regjeringsdannelse» den 9. april var en Köpenickiade, satt i scene av en eventyrlysten tysk agent.

Noen bemerkninger i denne britiske krigshistorie om samarbeidet med nordmennene etter den 9. april, eller rettere sagt om vanskelighetene ved samarbeidet, har også en viss interesse:

«De planer som general Mackesy hadde fått, hadde ennå noe av de perspektiver som forelå i de tidligere planer, hvor vi hadde regnet med at en britisk styrke måte krysse norsk territorium på deres vei til Finnland (via malmfeltene) ved å bringe nord-

mennene til føyelighet i stedet for med deres støtte.»

*

De gjengivelser av Derrys bok «The Campaign in Norway», som hitil har vært gitt i norsk presse har vært forholdtvis spinkle. For den som har gjort seg den møye å studere boka virker de tildels også en smule frisererte. Denne britiske åpenhet har for den nasjonale romantikk muligens hatt litt for mye bismak av kynisme.

Noen vil kanskje også si, at det er et vitnesbyrd om mangel på patriotisme nå å ville ta forhistorien for 9. april 1940 opp til revisjon og ny debatt.

Vi ble etter den 9. april Englands og Frankrikes forbundsfelle. Det gikk også bra. Vi var med å vinne krigen. De fleste av oss spilte riktignok bare rollen som fluen som sat på lasset, men vi var i hvert fall med å vinne.

Nokså mange nordmenn ser med en viss overbærenhet på svenskene, som bevarte sin nøytralitet under den verdensomfatende kamp mot Hitlers aggresjoner. Vi synes herunder å overse at Sverige klarte å gjennomføre en linje som vi selv ikke maktet.

Nietzsche sier et sted:

«Dette har jeg gjort, sier min hukommelse. Dette kan jeg ikke ha gjort, sier min stolthet. Til slutt gir hukommelsen etter.»

Det er muligens en slik nasjonal stolthet som nå lar den 9. april stå for oss, ikke som et nederlag for den politikk som vi søkte å føre, men som innledningen til et glorverdig av-

snitt av vår historie.

Dette kan være en av forklaringene til at mange i Norge nødig vil oppgi forestillingene om det uprovoverte tyske angrep.

Men det er også andre affekter som gjør seg gjeldende når vi skal skrive historien om vår nyeste fortid.

Var den 9. april 1940 et vitnesbyrd om at nøytralitet i vår tid ikke er mulig for en liten nasjon?

Eller var den 9. april 1940 et vitnesbyrd om at vår vilje til nøytralitet ikke var sterk nok?

Her står mening mot mening.

Disse brytninger er ekstra følelsesbelastede fordi vi nå i de nordiske land står overfor problemer av tildels tilsvarende natur.

Det er også mulig at vi her er offer for videre forviklinger.

Er våre vurderinger av forhistorien til 9. april 1940 farget av vår stillingtagen til dagens løpende konfliktspørsmål? Eller er omvendt vår stillingtagen i dag bestemt av våre lærdommer eller av våre angivelige lærdommer av 9. april 1940?

Vi står i alle tilfelle i grumset farvann.

Det er vanskelig å svare på hva som er sannhet, hva som er skjønneleier, hva som er legendedannelser og hva som rett og slett er forfalskning i historieskrivningen.

Clio's bru er et skjørt byggverk.

Men det er neppe mindre vanskelig å gi svar på hva som er sannhet, og hva som bare er diplomati og hva som bare er propaganda i den spaltede verden som omgir oss i dag.

Dødsdommen over Ragnar Skancke

(Forts. fra nr. 9)

Det avgjørende grunnlag for dommen var etter Skanckes og hans forsvarer dr. jur. Øvergaard's oppfatning antagelsen at Norge var i krig med Tyskland. Ingen domstol som har behandlet Skanckes sak, og heller ikke Regjeringen, som hadde en helt selvstendig myndighet til å unnlåte å ta hans liv — har åpenbart villet gå inn på det svære historiske materiale, som støtter Skanckes oppfatning at Norge opphørte å være krigsdeltaker etter kapitulasjonen 10. juni 1940 og etter tyskerens totale okkupasjon av Norge, og etterat Konge og regjering hadde forlatt landet . . . Og at Norge iallfall ikke var krigsdeltaker i krigsforrederiparagrafens forstand!

Skanckes tragiske skjebne ble kanskje influert av den omstendighet at han til sitt forsvar så farlig overbevisende bragte inn den av straffentusiastene underslåtte (?) kapitulasjonsavtale, — mot den sterkt sviktende hukommelse hos tre Londonstatsråder, som ikke kunne huske dette vesentlige dokument med følgeskrivelse, som de selv hadde satt sine initialer på! Mange fikk det inntrykk at i Skanckesaken hang hele rettsoppjøret synlig i sin imaginære tråd. Pressen omringet dette avslørende syn og dekket det. — Skanckes og Øvergaard's dokumentasjoner, som er historiske fakta, ble ikke i sin sammenheng og på en fair måte gjengitt overfor almenheten. Dette dulmet så behagelig den hos Ola Nordmann ellers medfødte angst og respekt overfor vitneansvaret og -eden.

Etter inntrengende henstilling fra Administrasjonsrådet for Nord-Norge ved fylkesmann H. Gabrielsen og daværende major, nåværende generalmajor O. Lindbæck-Larsen stilte Forsvarssjefen norske tropper til rådighet for tyskerne som grensevakt mot øst. Etter kapitulasjonen. Generalløytnant Ruge har fått storkors av St. Olavs Orden.

Hvordan kan disse fakta forlikes med Eidsivating lagmannretts dødsdom over Skancke, som angis å ha «ytet fienden bistand i den pågående krig mellom Norge og Tyskland . . . ved å overtatt stillingen som kommissarisk statråd oppnevnt av rikskommissæren», den 25. sept. 1940.

Forstå det hvo som kan. . . Om disse forhold skrev Øvergaard den 26. april 1948

Historiske fakta og Skanckes liv veiet intet mot legenden om den fortsatte krig

Øvergaard: «Fortsatte krigen har overkommandoen

i sin gjenopptagelsebegjæring til Eidsivating bl. a.:

«Norske avdelinger ble etter kapitulasjonsavt. stående i Øst-Finnmark som grensevakt mot russerne. Det var en felles norsk-tysk interesse å hindre russerne fra å rykke inn i Finnmark som de kort forut hadde gjort i deler av Finnland. Et sådant norsk-tysk samarbeid kunne folk ikke se som annet enn som et uttrykk for at krigen Norge-Tyskland var avsluttet. Endog så sent som i aug. 1940 foreslo fylkesmann Gabrielsen for administrasjonsrådet at det skulle gåes inn for et felles tysk-norsk forsvar av Finnmark. Også dette er et bevis på hvordan forholdet Norge-Tyskland dengang ble oppfattet på denne side av Nordsjøen».

«Er ens eget land i krig med Tyskland og alliert med England . . . setter man heller ikke i stand flyplasser for ham, for at han desto effektivere kan bombe britisk skipsfart».

Pågikk krigen mellom Norge og Tyskland ville dette være bistand til fienden».

«Roscher-Nielsen fikk ingen skriftlig fullmakt fra Ruge. Hans forklaring om at han bare skulle forhandle om kapitulasjon av de norske landstridskrefter er uriktig. Jfr. general Ruges prov, bevisoppt. s. 40. Kapitulasjonsforhandlingene gjaldt alle de stykker som var under Forsvarssjefens komm., og det var både land- og sjøforsvar, (bevisoppt. s. 40), og også luftforsvaret var under Ruges kommando og er innbefattet under kapitulasjonen, således alt flypersonell. Dette består jo ikke bare av flyvere. Jfr. Ruges prov bevisopptaket s. 43 om flyavd. i Nord-Norge: «Resten av avdelingen kom ellers inn under kapitulasjonsavtalen. «Det er korrekt, Roscher-Nielsens prov er ikke korrekt», skriver Ø.

De to gjenværende norske fly (marinefly) var den 3. juni fløyet fra Tromsø til Svanvik, hvor de av v. Hirsch ble forært til finnene».

«Roscher-Nielsen skulle forsøke å oppnå de best mulige betingelser og erklærte at han var tilfreds med at be-

bistått fienden»

Av Alexander Lange.

tingelsene ikke ble værre enn de ble. (Bevisoppt. s. 35)».

«Man får da holde seg til den skr. overensk., i allfall måtte alle som ble bekjent med dens ordlyd, bygge på dens ordlyd. Det er avtalen i Trondheim som er den avgjørende, jfr. Ruges prov i slutningen, bevisoppt. s. 43: «Det var på det rene at avtalen i Trondheim var den som skulle gjelde». Wrede-Holms opplysninger om hva han uttalte under forhandlingene på Bjørnefjell om fortsatt krig, har derfor ingen betydning, om de overhode kunne ha det likeoverfor avtalens tekst. Og de har vært ubekjent for enhver inntil 1947», skriver Ø.

Alt dette og mere til som Øvergaard la på bordet for dommerne var som skrevet i sand. Skanckes liv og historiske fakta veiet intet mot livet i legenden om den fortsatte krig . . . . .

Begge kunne ha levet videre inntil de hadde dødd av seg selv!

En skarp undersøkelse og andre rettslige tiltak mot de tre statsråder, og en skarpere kjøring av så merkverdige vitneprov som biskop Berggravs og generalmajor Roscher-Nielsens delvis også generalløytnant Ruges — hadde vært på plass. Men det var kanskje ikke så greit for dommer Dick Henriksen som administrerte bevisopptaket. Såvidt jeg skjønner støttet Ruge først den offisielle oppfatning gående ut på krigsforsettelse. Etterpå sa han at han «kan forstå at andre mennesker, som ikke kjenner forhistorien, kunne komme til en annen oppfatning både av uttrykkene i avtalen og i proklamasjonen» enn den han selv hadde, (i allfall av proklamasjonen), nemlig den at Norge ikke trådte ut av krigen. (Bevisopptaket 27. 11. 1947 s. 43). Ruge kan m. a. o. godt forstå at folk kunne tro at Norge ikke lenger deltok i krigen, skrev Øvergaard til de urokkelige dommere. Ruge hadde ikke vært Ruge, hvis han ikke hadde forklart seg som ovenfor antydnet, og sett saken fra to sider. —

Men hvorfor kunne eller ville ikke Skanckes dødsdom-

mere se dette sakens kjernepunkt fra to sider, og dermed også fra Skanckes? Heri ligger etter min oppfatning sakens stygge feil, — som må ligge belastende over vedkommendes samvittighet til dødedag. Man må huske på at Øvergaard dokumenterte en vesentlig uttalelse som støtter Skanckes oppfatning. Undersøkelseskom. av 1945 skriver i bilagsb. 3, s. 114:

Det var sommeren 1940 en ikke ualminnelig mening at krigen mellom Norge og Tyskland egentlig sluttet 9. juni, og at normenn som fortsatte krigen i utlandet var å betrakte som frivillige som ikke bandt staten Norge.»

Øvergaard: «Jeg gjør oppmerksom på at Skancke har forklart at han gikk ut fra at krigen mellom Norge og Tyskland var opphørt ved kapitulasjonen 9/6 og at han forsåvidt bygget på advokat Harald Holtes artikkel i Dagsposten for 6. august 1940, hvor dette med rene ord er sagt. Han kjente Holthe og var bekjent med at denne var ekspert i folkeretten og som sådan benyttet av Sortinget, og tvilte ikke et øyeblikk på riktigheten av Holthes uttalelser.»

Under Administrasjonsrådet ble det til og med igangsatt militære arbeider for okkupasjonsmakten endog før kampene var avblåst. Ingen har anklaget Administrasjonsrådet for bistand til fienden. Eller Sentralkomiteén i Trondheim . . .

«Det anførte må ført til frifinnelse for Skanckes forannevnte forhold», skriver adv. Øvergaard til Eidsivating, hvor dommerne G. Gulbrandsen, Halvard Ryen, og K. Qvigstad av slo Skanckes annen begjæring om gjenopptagelse . . . . .

Til de ovenfor anførte massive symptomer på opphøret av Norges krigsdelagelse bemerket disse urokkelige dommere:

«Domfelte og hans forsvarer har også tatt opp til drøftelse spørsmålet om det under okkupasjonen hersket krigstilstand mellom Norge og Tyskland. Heller ikke denne side av saken finner retten grunn til å beskjefte seg mere inngående med. Kun skal bemerkes at de opplysninger som er fremkommet under bevisopptagelsen ikke endrer rettens syn på forholdet. Nå som før ansees det på det rene at det var krig mellom de to land, og retten holder seg forsåvidt til den rekke av avgjørende Høyesterettsdommer som fastslår dette.»

..«For fullstendighets skyld — og fordi det fortsatt bestrides at domfelte forstod det var krig — bemerkes at det ikke er opplyst noe som i så henseende kan rokke ved rettens avgjørelse.»

Som man ser viker også disse dommere unna kjernepunktet, som er § 86's ordlyd. Den taler ikke om «krigstilstand, men om «krig hvori Norge deltar». Det okkuperte Norge deltar ikke i krig, når overkommandoen har kapitulert totalt og har ytet okkupasjonsmakten bistand etter kapitulasjonen! Fra dommerens side foreligger altså en fryktelig tilsidesettelse av historiske fakta, dokumentert av domfelte og hans forsvarer. . . . . Tilsidesettelsen skjer uten den ringeste drøftelse! Dette ville ikke vært mulig i en normal rettsak, det må man gi Skancke medhold i! —

Imidlertid har ikke dommerne helt kunnet forherde sine hjerter.

«De opplysninger som er skaffet frem under bevisopptagelsen kan muligens stille domfelte i et noe gunstigere lys og i noen grad avdempet lagmannsrettens syn på enkelte sider ved tiltaltes virksomhet. MeMn dette er ikke tilstrekkelig grunnlag for gjenopptagelse men kan vel tillegges betydning ved avgjørelsen av om domfelte skal benådes.»

Forts. n. nr.)

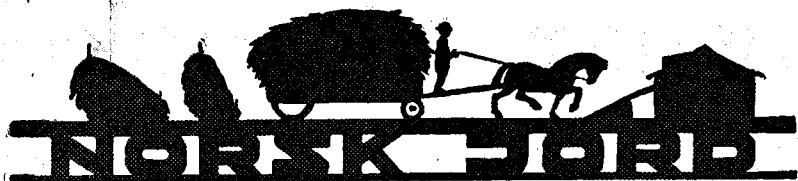
Dagbladets Axel Kielland om norsk rettsvesen

Den kjente Dagblad-journalisten Axel Kielland har skrevet en kronikk i sin avis den 19. febr. hvorav vi gjengir:

Etter tolv års ferie fra norsk rettsliv, er det ganske underlig å tre inn i Tinghuset igjen. En blir nesten øyeblik-

kelig klar over at en er kommet på feil klode, en kjenner seg aldeles ikke igjen. En at hele herligheten er blitt må med forbauselse slå fast fullstendig meningsløs.

Jeg påberoper meg en viss erfaring. Fra 1927 til rettslivets sammenbrudd i 1940,

Ikke enighet for enhver pris

Som bonde har jeg aldri kunnet forstå Norges Bondelags stilling og bebreidelser av de bønder som gjennom Norges Bondelag og Bondesambandet under krigen søkte de best mulige utnyttelser av norsk jord i landets interesser under okkupasjonen.

Etter frifinnelsesdommen over denne virksomhet i 1949 var Norges Bondelag taus. Jeg sendte derfor i brevene ord til N. B.'s mangeårige formann statsråd Mellbye for å høre hans mening om denne sak.

Han svarer meg i brev av 25. 1. 1950 at bestemmelsene av 25. mai 1945 var utarbeidet av en komité. Både Dietrichson og jeg, heter det, syntes at de var for stric, men stemningen på møtet var så sterkt at det var umulig å lempe på dem. Og så tenke vi jo at det kunne gjøres forandringer siden. Personlig var jeg med på en henvendelse til det nye styre herom, men uten resultat. Både D. og jeg kjente jo dengang til at mange var blitt stående for å verne om saken. Etter dommen er jeg enig med Dem i at dette må få sine konsekvenser, sier Mellbye.

Statsråd Mellbye er ikke lenger med i ledelsen av Norges Bondelag. Resultatet av

konsekvensene er uteblitt. Det arbeid som en rekke personer i det gamle bondelag har utført for å finne vei ut av mulige misforståelser fra krigstiden, er blankt avvist av det nye Norges Bondelag. Svaret den 9. september 1952 til vårt valgte arbeidsutvalg var i så avvisende form at en savner den ånd som Norges Bondelag er blitt ledet etter før. Dette kan vanskelig være blitt et faktum uten at det er kommet på tvers av de nye linjer for organisasjonen. Resultatet er blitt dannelsen av en ny forening under navn av Norsk Jord. Denne organisasjon følger såvidt jeg har forstått den gamle bondelagslinje.

Norges Bondelags nye program og linje, — av 1945 —, i fellesprogrammet ånd, setter vårt møysommelig oppbygde bondesamfunn i fare. Bondepresen og N. B. tillater såvidt jeg har forstått ingen opposisjon. Det følte hat og seiersrusen fra 1945 ser ut til å bli fremtidslinje i N. B. La oss derfor støtte opp om dem som gjennom Norsk Jord har opptatt kampen. Vi har da anledning til å møtes om aktuelle spørsmål etter vårt program uten at andre «retttenkende» føler seg sjenerte osv. Aksel Høie.

levde jeg halvparten av mitt liv i rettssalene og fulgte i disse tretten årene minst 500 store og ytterst forskjellige straffesaker fra vuggen til graven.

Han forteller videre at «Da okkupasjonen kom og slo spillet over ende med sine folke-domstoler og lot selve Høyesterett falle i hendene på dommere av Mohrs type, hendte noe alvorligere enn et midlertidig, lovløst avbrekk i rettferdighetens dagligliv.»

Det var særlig skjebnesvangert at de menn som inn-til 1940 hadde vernet om et høyt rettsnivå her til lands, var nokså langt oppe i årene. Hadde de fått virke sin tid ut i fred, ville de naturlig og umerkelig trukket nye menn etter seg, verdige arvtagere til de ansvarsfulle postene.

En ny garde ble improvisert, trenet — en kan si over-trenet, gjennom alle de ensartede landssviksakene med deres vilkårlighet. Vi svir for disse farlige årene i norsk rettspleie da selve rettferdighetsfølelsen var undergitt konjunktursvingninger, da en misdedder ble skutt i 1945 for noe han kunne sloppet billig

fra i 1950. Vi satt med et nybakt politi og en nybakt på-talemyndighet som ikke strakk til, med dommere uten pondus. Vi opplevde at store profitører kunne redde seg hvis de bare gjorde sakene sine innviklet nok. Vi opplevde en stor tid — ikke for det solide, juridisk og menneskelig fullkomne forsvaret, men for alle slags trikk og knep, kunststykker som kunne forvirre en aktor og gjøre en dommer konfus.

Hver eneste dag ser jeg nå ting i norske rettssaler som ville vært utenkelig i tretti-årene.

Det er hyggelig å se at en erfaren retts-journalist som Alex Kielland er oppmerksom på den dårlige dommerkvaliteten og den merkelige rettsoppfatning som hersker i landet.

Som et apropos til Kiel-lands bemerkning om «typen Mohr» tar vi frem fra erindringsens bok den, i sin tid så kjente Fossum-sak (saken Fossum — Slaktehus-Gahn) som Kielland kjempet frem med sin glimrende penn i Dagbladets spalter. Det var «Mohr Høyesterett» som ytet Fossum den rettferdighet som Kielland hadde etterlyst.

HAFR.:

Falske Hyrdetoner

I trontaledebatten uttalte Gerhardsen omtrent følgende:

«Der tales så meget om alle dem som skal sette noe igang på egen hånd. At vi skaper vansker for dem, at vår politikk bør oppmuntre og hjelpe dem.

Disse, som har anledning til å sette noe igang på egen hånd, utgjør en liten del av befolkningen. Den overveiende del er henvist til, hele livet igjennom, å arbeide for andre.

Hva med disse? Skal vi ikke ta hensyn til dem?

Det er de små lønnsmottagere som utgjør det store flertall av folket, og det er hensynet til dem som må veie tyngst».

I et nøtteskall fremla her Arbeiderpartiets fører nettopp det som er hovedtingen i vår tids politiske strid. Det er nettopp de komplekser, som har dannet seg omkring dette spørsmål og om disse vurderinger, som har ført til vårt århundres mange sosialistiske eksperimenter.

Som ved så mange politiske slagord er det ikke dette selv det strider om. Alle, eller i det minste et overveiende flertall, er enig i at gode kår for flest mulig bør være målet for all politikk. Dette poeng fremholdes med jevne mellomrom av alle partier. — De vet at argumenter som spiller på følelser aldri unngår å gjøre et visst inntrykk.

Det er sjelden slike slagord har noe med den virkelige strid å gjøre. I Norge strides der om hvilke veier som skal følges for å oppnå gode kår for flest mulig. Det er atskillig vanskeligere å bli enig om dette enn om noen enkle og populære slagord for det mål man skal arbeide mot.

Det gjelder at utenomstakk ikke bringer en bort fra sakens alvorlige realitet.

Gode kår for en lønns-mottager er først og fremst av-

hengig av at det går hans arbeidsgiver godt.

Full sosialisme gjør staten til eneste arbeidsgiver. Denne arbeidsgiver er uten konkurranse innenlands og kan rolig konsentrere alle krefter om det produktive arbeid.

Hvor dette er prøvet har det eiendommelig nok ikke ført til høyere levestandard. Tvert imot.

Den delvise sosialisme lar staten overta en del viktige næringer og dirigerer resten, — «til samfundets og det store flertalls beste».

Det bør den først og fremst gjøre ved å gi alle store og små bedrifter best mulig arbeidsforhold. Det vil i lengden også lønnsmottagerne tjene på, — de som «hele livet skal arbeide for andre».

Lønns-mottagerne er nu sikret gjennom sine organisasjoner, tariffen, trygder og arbeidslover. Overgrep og utbytting fra kapitalens side er ikke lenger særlig aktuelt. — Lønns-mottagerne er selv interessert i at deres arbeidsgivere las mest mulig i fred — at de oppmuntres til foretag-somhet, til å søke nye idéer og veier, til fremgang og utvikling.

Det er et kjent argument at samfundet ikke må ta fra mennesket den evige spore til å anspenne seg litt mer enn det som er nødvendig for å dekke øyeblikkets krav. Et slikt samfund vil lett stagnere, ligge etter i konkurransen og etterhvert merke en nedgang i sin levestandard.

DETTE ANGAR OGSA LØNNSMOTTAGERNE. Det er DE som i siste instans med sin levestandard må betale enhver nedgang i effektiviteten.

Det er falske hyrdetoner å sette deres interesser opp mot de mange små og store arbeidsgivere. Klassekampens spøkelse burde være foreldet nå. I lengden viser det seg nok at alle er i samme båt.

EN SPAMANN —

Den franske statsmann og politiske forfatter, h. grev Alexis de Tocqueville, skrev i 1835 sitt navnkundige verk «De la Democratie en Amerique» og spådde der at fremtiden ville komme til å tilhøre Nord-Amerika og Russland. Det tok mere enn hundre år før spådommen gikk i oppfyldelse, men han så rett.

Finnes det i dag noen spå-

mann som kan gi oss noen mere oppmuntrende spådommer for Europas vedkommende, eller skal Oswald Spengler få rett? Han kom i begynnelsen av 20-årene med sine dystre spådommer om Aftenlandets undergang, og det som senere er skjedd lover ikke bra. Menn som Clemenceau, Churchill og Roosevelt synes å ha påskyn-det utviklingen, og det lovpriste demokrati finner ingen botemidler som monner.

TANNLEGE MAAMOEN
Hansteeensgt. 2. Tlf. 44 36 99.

VEKKERUR

Kr. 19,—, 21,75, 23,75, 25,75, 28,50. Beste kvalitet. Jung-hans rød, grønn, blå og gul. Sendes mot oppkrav.

Urm. R. GJESSING
Drammen.

BØKER

Bestilling på litteratur av enhver art - også utenlandsk - mottas. Forespørsler besvares omgående. Hurtig ekspedisjon. Portofri forsendelse. Ra-tebetaling om så ønskes.

P. THJØMØE
Bokagentur

Boks 122 - Stavanger - Tlf. 21133

HUSHOLDERSKE

Selvstendig, pålitelig, får post hos ungkar på østlandsgård. Ingen besetning. Lett post. Bill. mrk. «Sentralt» til eksp.

SELVSTENDIG KONTORMANN

30 år, artium og handelsgym., allsidig praksis, søker fast stilling straks eller senere. Interessert og pålitelig.

Bill. mrk. «Alt har interesse» til eksp.

Gode og billige BØKER

Det er ikke meget som er billig i velferdsstaten Norge, men fra oss kan De få en stor pakke gode bøker, både heftet og innbunnet, nesten givendes.

For kr. 20 sender vi 8 bøker, romaner reiseskildringer og andre bøker.

For kr. 10 sender vi 5 bøker. Tilsammen ca. 1400 sider. For kr. 10 får De også 4 gode barne-bøker (for barn fra 6—15 år). Alt sendes i postoppkrav og porto og oppkravsgebyr kommer som tillegg.

Klipp ut denne annonse, skriv navn og adresse og send den til:

Salgscentralen for Bøker, Bergen

navn

gate, vei e. l.

poststed

Jeg bestiller: 20-kronerspakken, 10-kronerspakken, pakken med barnebøker.

(Stryk det som ikke passer)

Hvis De betiller alle pakker får De et helt bibliotek.

Domprosten som . . . .

(Forts. fra side 1)

rige boende. Han skaffet dekkadresser til de unge som skulle sendes over grensen».

«En gang ble der begått et av de også herhjemme velkjendte overfall på en bil med rasjoneringsmerker. Særlig skamfull ser ikke domprosten ut, da han tilstår, at de fleste av merkene lå heime i hans leilighet, hvorfra de ble delt ut til guttene på skauen. Og sabotørene skulle ha penger, forstår De! En dag var det nå vel meget. Der skulle jeg skaffe 1 million i løpet av dagen. . . . Jeg gikk til en venn. Det går nok, sa han. Innen en time hadde jeg millionen. —

Jeg satte den halve i banken, men den annen halvdel tok jeg med meg i mappen og gikk avsted gjennom Oslo's gater med den. Jo, jeg var nervøs» . . . .

«Hva mener De, skal Quisling dø?»

På dette spørsmål svarer domprosten:

«Ja, det er helt nødvendig».

Såvidt Flekkefjordsposten. Bladet har gjort seg fortjent av kirkehistorien ved å gjengi — forhåpentlig helt korrekt — dette lille fortryllende — geistlige billede fra den gemytlige tyske okkupasjon — tross alt, og det eiendommelige, klerikale raseri etter «Frigjøringen».

Fiksjonen som svandt . . . .

(Forts. fra side 1)

de samtidig kunne besette de svenske malmfelter. Frankrike ønsket et skandinavisk operasjonsfelt som et mål i og for seg, de ville sogar risikere en marineblokade av Russland og erobre bl. a. Petsamo fra russerne, i håp om å holde hovedaksjonene borte fra den tysk-franske front. Det som ble vedtatt i Supreme War Council 5. februar 1940 var å ha for øyet (contemplate) to eller flere allierte brigader på den finske front «men som la hovedvekten annetsteds». Aksjonen bestemtes til midten av mars.

På veien til Finland skulle hovedstyrken lande i Narvik og gå langs jernbanen til Kiruna og Gällivare, videre til Luleå, to allierte brigader skulle stasjoneres langs denne linje siste del av april. En annen britisk styrke på fem brigader skulle kunne okkupere 3 havner i Syd-Norge for å sikre baser for det alminnelige forsvar av Skandinavia og for å nekte tyskerne disse baser. Trondheim med Namsos skulle være hovedbasen, Bergen en betydelig subsidiær base og i Stavanger var hovedformålet å ødelegge flyplassen. Meget større styrker skulle holdes i beredskap for via Trondheim å stille til kamp i Syd-Sverige. Tilsam-

men 100.000 britiske og 50.000 franske tropper, 40 destroyere og the Home Fleet skulle beskytte konvoyene, dertil 6 ½ squadrons fly og 4 squadrons tunge bombere. Det var store tall, men det var «den første og beste sjanse til å rykke initiativet til seg og forkorte krigen».

«Altmark»-affæren beskrives som en tilleggs-rettferdiggjørelse for den lenge overveiede aksjon mot Narvik-malmtrafikken. «Altmarks» reise betegnes som en «forbløffende åpenbaring av misbruk av norsk farvann, som nordmennene hadde vist seg maktesløse til å forsvare». — Men Narvik-aksjonen ble satt tilside for den større plan. — For denne krevet *M. Daladier* «une opération brusquée», — men englenderne drøftet pro og kontra for å kaste inn «frivillige for Finland» («er Derrys), de håpet at Norge skulle akseptere dette og sogar ønske et fait accompli velkommen. Og så, i den 11. time, den 12. mars, mens Finland forhandlet med Russland om fred, ga Regjeringen approbasjon på instruksjonene om aksjon. Men selv da forutsatte planen «en viss grad» av medgjørighet fra den norske og svenske regjering. —

(Forts. i n. nr.)

Mordet på Knut Knutson Fiane

(Forts. fra side 5).

ne avlyttingstjenesten var av vesentlig betydning for sikringen av de hemmelige organisasjoner. De som organiserte den, ville være utsatt for den strengeste straff, dersom de ble avslørt».

Såvidt herr Hauge.

I mai 1950 ringte jeg til statsråd Hauge og spurte om han hadde noe kjennskap til snikmordet på Knut Knutson Fiane. Til dette svarte han (stenografert ned med det samme): «Jeg kjenner ikke til noen K. K. F. som ble likvidert, kjenner ikke det nav-

net». Til det svarte jeg: «Det navnet kjenner visst enhver gutt i gata». Hauge: «*Likvidasjonen av K. K. F. kjenner jeg ikke noe til*».

Som man vil ha sett av hans ovenstående erklæring mente han iallfall i august å kjenne atskillig til mordet, men da denne mulige politimesteransøker hører til de mange som ikke legger straffelovens mål på en forbrytelse — men politikkens, kaller han det overlagte drap med et sivilt snikløp «riktig» politisk etikett for «likvidasjon». I sitt berømte skrift til Riksadvokaten av 16. mai 1947 bruker han det mer pompøse uttrykk *eksekusjon* om visse av den fjernstyrte «nasjonale» beaumonde anstiftede mord. En av Hjemmefrontens og herr Hauges mange dekkleiligheter her i Oslo under den *Tyske* okkupasjon var hjørneleilighet på toppen av Sorgenfrigaten 1. Derfra hadde man innsyn over mordstedet. En mistenkt — men falt «silent killer» — hadde sommeren og høsten 1944 skjul i Sørkedalsveien 1, oppg. 1, 5. etasje, ca. 400 m. fra åstedet. . . . .

Politimester Welhaven oppgir nåv. sjef på Raufoss amm. fabr. SIGURD BALSTAD — som leder av «Sikrings-tjenesten».

Jens Chr. Hauge henviste til at Sikringstjenestens ledelse har «godkjent» mordet på min mann fordi det, som han skriver, ble «ansett for godt-gjort» at han forsøkte å avdekke den illegale telefonavlyttingstjeneste. — Jeg finner det derfor dessverre nødvendig å kaste lyset på lederen for Hjemmefrontens Sikrings-tjeneste og tør be at man slår opp i Stortingsmelding nr. 64 for 1950 s. 30. *Riksadvokaten* karakteriserer her «Sikrings-tjenesten i Norge» under okkupasjonen slik: «Denne illegale gruppe hadde sine hemmelige kanaler helt inn i det tyske politi, i fengsler og konsentrasjonsleirer, i post og telegraf-tjenesten» osv.

Som man vet var det innenfor Hjemmefrontens mer eller mindre selvbestaltede klikker, komitéer og grupper og blandt den lovlydige befolkning delte meningen om landsgavnligheten av sabotasje og drapsvirksomhet på det kapitulerte og besatte område, da den mer var i en stormakts interesse enn i det hjemmевærende norske folks. Denne virksomheten måtte derfor fjernstyres.

På samme side kommer politimester Kr. Welhaven med en viktig opplysning for oppklaringen av drapet på min mann:

Mange nordmenn til Canada

«Nordisk Tidende» som utkommer i USA hadde den 22. januar i år denne artikkel:

I motsetning til hva tilfelle er når det gjelder USA, hvor det kreves garantierklæring fra familie eller venner som er amerikanske statsborgere, kan man nå oppnå emigrantvisum til Canada uten noen garanti eller andre papirer.

Det eneste som kreves er helseattest og at man er arbeidsdyktig. Man behøver således ikke å ha familie eller venner å reise til, idet man blir anvist arbeide av det såkalte Colonisation Department. Dette har behov for titusener av arbeidere i alle kategorier, fra funksjonærer til håndverkere og teknikere. Grunnen er den voldsomme ekspansjon som foregår i Canada og som vil fortsette i år fremover.

St. Lawrence-kanalprosjektet, som De Forente Stater og Canada nå samarbeider om, vil kreve titusener av arbeidere. Det vil medføre at 10000 tonnere kan seile fra Atlanterhavet helt til Chicago — 1,500 miles inne i Amerika.

Det er en merkelig omveltning som i grunnen har funnet sted i Canada. Før og like etter krigen var det nesten et lukket land, unntatt for britene, medmindre man hadde familie eller arbeid å reise til. Disse bestemmelser var tatt både av politiske og religiøse grunner. Men så ble både parlamentet og folket industriminded og åpnet landets porter.

Man venter at minst 30,000 reiser fra Storbritannia bare i første halvår i år. De kana-

«Endelig var det en gruppe, bestående for en vesentlig del av Hjemmefrontledelsens sikringstjeneste under okkupasjonen som ved frigjøringen hadde overtatt sikringstjenesten omkring landssvikoppgjøret, spesielt med sikte på oppklaring av forbrytelser (!) som måtte bli begått eller måtte bli planlagt av nazistiske elementer eller tyskere — organisert som en egen selvstendig gruppe under navn av «Sambandsavdelingen». Så skriver herr Welhaven: «Avdelingen ble ledet av midlert. politifullm. Sigurd Balstad, som hadde vært leder av sikringstjenesten under okkupasjonen». Herr Balstad ble etterpå rådmann i Kr.sund N og er nå avd.sjef på Raufoss amm.fabr., V. Toten.

Skal jeg kunne stole på ovenn. dok. synes Sigurd Balstad å være medansvarlig for

diske passkontorer i Danmark og Norge mottar stadig visum-ansøkninger og for å formidle denne trafikk setter Den Norske Amerikalinje fra våren både «Oslofjord» og «Stavangerfjord» inn på Canada. Det blir bare en deviasjon på fire-fem timer, og da skipene som regel kommer til New York om aftenen og må ankre opp ved karantestasjonen til neste morgen, blir ankomsttiden den samme.

KASTEBALLEN —

Det upolitiske blad «Morgenposten» skriver:

I myndighetenes strev med å få endene til å møtes, har den almindelige mann lett for å gå til bunns. Han blir en kasteball mellom systemer og teorier, og planer, og føler seg litt hjelpe-løs. Han bestemmer ikke selv, han får liten anledning til å følge sitt eget hode, selv i nokså små, dagligdagse ting. Og her ligger en stor fare, som vel de fleste er oppmerksom på. Almindelige mennesker blir nødt til å nøye seg med det de får — med det som blir tildelt dem, de blir vennet av med å forlange noe, selv om det er aldri så rimelig og naturlig. På den måten blir de oppdratt i en slags lydighetsplikt, en passivitet og en rent ut sagt fatalistisk tro på et høyere menneskelig forsyn. Med det følger faktisk en slags avstumpethet. Vi skal ikke trekke konsekvensene videre av hva denne omformingen av det moderne menneske kan føre til — men at det er en betenkelig utvikling er sikkert nok. —

Et folk drar i krig for å bekjempe et onde — og i løpet av krigen erhverver det det onde som det drog ut for å bekjempe. (Jacob Burckhardt)

OGSA VI SOM LEVER i dag er frontsoldater i denne kamp (om retten), og hver av oss har sitt avsnitt å forsvare. Ansvaret for utviklingen er derfor ikke statens og myndighetenes. Ansvaret er vårt.

(J. B. Hjort.)

min manns død. På side 31 i St. m. heter det om herr Balstad: Da Balstad var på stadige reiser både innen og utenlands og hans tid forøvrig var sterkt beslaglagt på grunn av spesielle oppdrag og samarbeidet, — særlig med *British Security Service*, — ble det daglige arbeidet med overvåkingen vesentlig ledet av Kjelstrup». (C. B. Kjelstrup, som nå er o.r.sakfører på Tynset).

Jeg har i et høflig rek.brev av 21. september 1951 stillet herr Balstad det direkte spørsmål etter å ha koblet ham sammen med ovenn. oppl. Jeg ba spesielt om å få vite på hvilket grunnlag «likvidasjonen» var bygget. Han har ikke svart. Brevet ble etterpå offentliggjort, uten reaksjon, så tydingen for herr Balstad' vedk. skulle være sikker.

(Forts.)